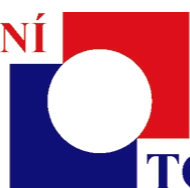

**ZÁKLADNÍ
ŠKOLA**

TOMÁŠE GARRIGUA MASARYKA

INDIÁNI

Závěrečná práce žáka 9. ročníku

Školní rok **2020/2021**

Vendula Šenková, 9. B

Annotation

This absolvent work focuses on the indigenous peoples of the Americas, also known as the Indians. Except for the information on the topic the writer also presents her own tales inspired by these people and their culture. First, the reader is going to learn about the history of various Indian tribes. Furthermore, the text mentions Indian people in popular culture, namely films and books. The writer also describes her experience with this topic which goes back to her early childhood. As she states, this very topic reminds her of how happy she used to be when she was younger.

Poděkování

Chtěla bych poděkovat paní učitelce Svobodové za vedení a celkovou pomoc při psaní této práce a panu učiteli Šenkýřovi za pomoc s anotací. Dále dědečkovi za to, že si našel čas a mohli jsme si spolu popovídat o jeho dětství a životě na vesnici s jeho kamarády. Nakonec také rodině za pevné nervy a případné poznámky k mé závěrečné práci.

Obsah

1. Úvod	4
2. Význam slova	4
3. Historie indiánů	4
4. Jednotlivé kmeny indiánů	4
4.1 Apačové	5
4.2 Siouxové (Súové)	6
4.3 Makahové	6
4.4 Métisové	7
5. Konkrétní kmen indiánů	8
5.1 Jeho historie	8
5.2 Současný stav	8
6. Indiáni v literatuře a ve filmu	9
7. Historky mého dědečka	10
8. Můj citový vztah k tomuto tématu	11
9. Závěr	12
10. Zdroje	13

1. Úvod

Toto téma jsem si pro svoji závěrečnou práci vybrala, protože mám k němu hodně blízko. Bydlím na vesnici s mými prarodiči i rodiči a bratrem. Často za námi jezdili na prázdniny bratranec se sestřenicí. Už od malička mě v tomto duchu vychovávaly všechny generace naší rodiny. Na zahradě jsme si stavěli stany, vařili v kotlíku. Děda nám vyrobil různé zbraně, například luky, nože, pistole. V průběhu let jsme zestárli a na hraní si venku zapomněli. Vše se mi pak vybavilo, když jsme se v českém jazyce bavili o indiánech. Proto jsem tohle téma navrhla pro svoji závěrečnou práci.

2. Význam slova

Slovo „*indián*“ má mnoho významů. Může se tím myslet třeba pěnový zákusek, stojící na kulatém piškotu, politý čokoládou, nebo souhvězdí, které je ze střední Evropy nepozorovatelné. Nejčastěji je tímto slovem označován domorodý člověk z Ameriky. Slovo pochází z anglického významu Indian, znamenající indiánský nebo indický.

3. Historie indiánů

Dnešní národy Severní a Jižní Ameriky v sobě zahrnují směsici kultur, které do Ameriky zanesli lidé přicházející během posledních pěti století ze všech stran světa. Směsice nových obyvatel převrstvila mnohem starší domorodé kultury a civilizace. Mnohé z těchto původních národů zcela vymizely. Jiné dnes znovu objevují a prosazují svou domorodou identitu. Když Evropané poprvé vstoupili na půdu Ameriky, objevili dva kontinenty, na kterých se samostatně rozbíjely kultury i civilizace mimo zbytek světa po více než 12 000 let. Typický způsob života pro indiány byl lov zvěře, zemědělství a sběr lesních plodů. Pro indiánské ženy pak vaření, starání se o děti nebo malování na těla přírodními barvami.

4. Jednotlivé kmeny indiánů

V této části se vám budu snažit popsat jednotlivé kmeny indiánů, kteří žijí v Severní nebo Střední Americe. Moderní národy Severní a Střední Ameriky v sobě zahrnují směsici kultur, které do Ameriky zanesli lidé přicházející během posledních pěti století. Spousta kmenů má odlišné náboženství, kulturu nebo jazyk, kterým mluví. U čtyř kmenů, které jsem

si vybrala, vám tedy popíšu jejich způsob života a kulturu. Zajímavosti jsem čerpala z knihy *Člověk* od autora Roberta Winstona¹ z roku 2004.

4.1 Apačové

V roce 2004, kdy byla kniha sepsaná, se po světě pohybovalo zhruba dvacet tisíc Apačů. Dorozumívají se zejména anglicky nebo apačsky. Vyskytují se v Arizoně, Novém Mexiku nebo v Oklahomě (USA). V dnešní době je většina těchto lidí usazena v rezervacích. V 17. století Apačové získali koně. Poté začali konat nájezdy na své sousedy. Později vystupovali vzdorovitě i proti armádě Spojených států.

Tento kmen můžeme znát z již zmíněných kolekcí Karla Maye v čele s hlavním hrdinou, Vinnetouem.

Obrázek 1 – náčelník Apačů

¹ WINSTON, Robert. *Člověk*. Velká Británie: Dorling Kindersley Limited, 2004, ISBN 8024214555.

4.2 Siouxové (Súové)

Siouxové jsou indiánské kmeny pohybující se především v jižní kanadské provincii. Zde jich můžeme najít přes sto padesát tři tisíc. Mezi sebou se dorozumívají lakotštinou, dakotštinou, nakotštinou a angličtinou. Podle jazyka, kterým mluví, se dělí na Lakoty, Dakoty a Nakoty. V období 1750-1881 byli Siouxové známí především jako lovci bizonů a válečníci na koních. Siouxové museli lovit bizony, protože byli kvůli usídlování Evropanů zatlačováni více na západ do travnatých ploch.

I tento kmen se objevuje ve filmové kolekci Karla Maye.

Obrázek 2 – Červený buvol, náčelník Siouxů

4.3 Makahové

Makahové se vyskytují na severu poloostrova Olympic, více je známý jako stát Washington. Zde jich žije okolo tisíce. Mluví převážně anglicky a makahžsky. Původně měli rozvrstvenou společnost, rozdělenou na šlechtu, obecný lid a otroky. Makahové se tradičně zaměstnávali rybolovem a velrybářstvím. Muzeum ve Victorii pomáhá Makahům a ostatním kmenům uchovat jejich původní jazyk a kulturu.

Vlčí tanec – vlk má pro Makahy posvátný význam. Členové každé rodiny si při předvádění speciálního vlčího tance navlékli ručně vyřezávané vlčí masky a malované pláště.

Obrázek 3 – Makahové na pláži

4.4 Métisové

Métisové představují kmen, který mluví anglicky, francouzsky nebo křížšsky a vyskytuje se hlavně v Kanadě. V Kanadě se jich pohybuje celkem sto tisíc. V 18. století uzavřelo mnoho obchodníků a lovců přátelské vztahy s původními obyvateli prostřednictvím sňatků s domorodými dívkami. Někteří z těchto párů odešli do oblasti Red River a vytvořili zde komunity. Jejich potomci byli prvními Métisy, nazývaní „Míšenci od Red River“. Métisové se dnes žijí převážně jako farmáři, drobní podnikatelé nebo státní zaměstnanci. V minulosti se živilí hlavně lovením a obchodováním.

Obrázek 4 – dívka z kmene Métisů

5. Konkrétní kmen indiánů

Pro tuhle kapitolu jsem si vybrala kmen Komančů, protože v dnešní době patří tento kmen k nejznámějším kmenům Ameriky. Ve své době ovládali největší plochy v Jižní Americe, takzvané Velké roviny.

5.1 Jeho historie

Tento kmen měl v Americe velké území, a proto byl i jedním z nejobávanějších kmenů. Komančský jazyk je úzce příbuzný šošonskému. Oba jazyky se rozdělily v polovině 17. století, když předkové dnešních Komančů sestoupili ze Skalnatých hor. Poté začali jezdit na koních za lovem bizonů a zároveň vytlačovali apačské kmeny z jejich území. Proto byl tento kmen považován za nejlepší jezdce na koních a za zdatné válečníky, kteří naháněli hrůzu. V 19. století, v období zlaté horečky, bylo komančské území zatěžováno kvůli přistěhovalcům. Komančové se cítili utlačováni, a tak vstoupili s přistěhovalci do války, která trvala 25 let. Skončila rozdělením komančských pozemků po 160 arech na osobu. Zbytek půdy byl uvolněn pro bílé osadníky. Za 2. světové války byli někteří Komančové zaměstnaní v armádních složkách jako spojovací operátoři u vysílaček. Komančský jazyk byl používán jako tajný kód. Po 2. světové válce se mnoho Komančů rozptýlilo po Americe a začali pracovat ve zbrojním průmyslu. Od poloviny 19. až po polovinu 20. století, byli rodičům odebírány děti, které byly později vychovávány v internátních školách, kde je často vychovatelé trestali za to, když promluvili svým rodným jazykem.

5.2 Současný stav

Dnes žije v Americe okolo dvanácti tisíc komančských potomků. Nejvíce jich žije v městečku Lawton v Oklahomě a mluví převážně anglicky. Pár nejstarších jedinců, z celého kmene zhruba 1 %, mluví ještě komančským jazykem. Živí se převážně farmařením. Začínají také vydávat vlastní poznávací značky aut, které jsou registrované jako auta členů kmenů žijících na kmenové půdě. I když tento kmen už dlouho žije v civilizaci, pořád ještě obdivuje své předky. Například si navrhli vlajku, kterou symbolicky vyjadřují úctu k vlastnímu kulturnímu dědictví, nebo pořádají rituální a kulturní slavnosti. Snaží se také obnovit svůj starý jazyk. Je to pro ně ale velice složité, protože komančsky mluví pouze ti nejstarší z nich.

6. Indiáni v literatuře a ve filmu

Pro tuhle část obsahu jsem si vybrala zfilmovanou kolekci od Karla Maye. V šestnácti filmech se objevují světoznámé postavy, jako jsou Vinnetou, Old Shatterhand a Old Surehand.

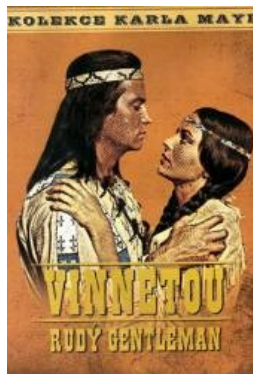
Můj oblíbený film, právě z již zmíněné kolekce, je *Vinnetou – Rudý gentleman*. Hned na začátku dílu Vinnetou zachrání život indiánce Ribanně, dceři náčelníka Assiniboinů, která byla napadena rozzuřeným medvědem grizzly. Mezitím co se do sebe tihle dva mladí indiáni zamilovali, tak se pokrevní bratr Vinnetoua, Old Shatterhand, snaží zabránit dalšímu vypalování indiánských vesnic kvůli ropě. Unikne přitom jen o vlasek vlastní smrti. Právě kvůli uvedenému vypalování se ostatní kmeny domluví a vykopou válečnou sekeru proti pevnosti Niobara. Spor uklidní jen sňatek indiánky Ribanny a bílého muže, poručíka Merrila z pevnosti Niobara. I přesto, že Vinnetou Ribannu miluje, musí tento sňatek povolit, aby se situace uklidnila a všichni mohli žít v klidu a míru. Od této chvíle se Vinnetou už nikdy do žádné indiánky nezamíloval a zůstal až do smrti sám.

Z knížek s touto tematikou jsem si vybrala *Války rudého muže*² od Miroslava Stingla. Kniha vypráví o národně osvobozeneckých bojích Indiánů Severní a Střední Ameriky a seznamuje nás také s osudy nejvýznamnějších indiánských bojovníků, jako jsou Pontaika, Sedící býk, Rudý oblak i Geronimo, který byl předobrazem legendárního apačského náčelníka – Vinnetoua.

Druhou knihou, která mě zaujala, jsou *Indiánské příběhy*³. Tahle kniha je sbírkou románů od nejznámějších spisovatelů, kterou svými nádhernými obrázky doplnil malíř Zdeněk Burian. Můžeme zde najít například dílo Jaroslava Moravce *Válka bez skalpů* nebo Karla Maye *Duch LLana Estacada*.

² STINGL, Miroslav. *Války rudého muže*. Praha: Mladá fronta, 1996, ISBN 9788020602268.

³ AUTOR NEUVEDEN, Autor neuveden. *Indiánské příběhy*. Praha: Knižní klub, 2004, ISBN 9788024211190.

Obrázek 5 – film

7. Historky mého dědečka

Můj dědeček pochází z vesničky jménem Holešín, kde měl plno kamarádů, se kterými se hodně zajímal o indiány. Když jsem se ho zeptala, co si vybaví pod slovem indián v dnešní době, odpověděl mi velice jednoduše. Představil si totiž svůj oblíbený seriál *Doktorka Quinová*, na který se rád dívá se svojí milovanou manželkou. Seriál je z doby, kdy byli indiáni potlačeni, kvůli přistěhovalcům, do rezervací, ve kterých žijí i dnes. Když mi ale začal vyprávět, co by si představil, kdyby byl mladý, lišilo se to prakticky ve všem. Když byl ještě mladý kluk, tak hodně času trávil se svými kamarády hraním si na indiány. Vyráběli si různé zbraně, například luky a šípy, oštěpy nebo malé nožíky. Často také používali praky, v Holešíně označované jako „šicgumy“, kterými stříleli po veverkách. V průběhu let se jejich zbraně zdokonalovaly. Dědeček mi také vyprávěl o jeho první knížce s indiánským motivem. Jmenovala se *Poslední Mohykán*⁴ a pojednávala o indiánském kmeni Dalevarů, s hlavními hrdiny náčelníkem Čingaskům a jeho synovi. Píše se v ní hlavně o utlačování indiánů kvůli rozvoji přistěhovalců. Právě z tohoto důvodu kmen vymřel. Postupem času se začaly vydávat další knihy, mezi které patří i známá kolekce od Karla Maye. Když se zmíněná kolekce zfilmovala, děda s jeho kamarády se rádi chodili dívat na promítání do kina. Tehdy získala holešínská partička kluků nové hrdiny. Kmen Apačů s náčelníkem Vinnnetouem se stal jejich symbolem pro indiány. Jak kluci rostli, začali mít jiné zájmy. Museli chodit do školy, později

⁴ Autor James Fenimore Cooper a jeho nejslavnější román „Poslední Mohykán“. COOPER, James Fenimore. *Poslední Mohykán*. USA: Knižní klub, 1962, ISBN 9780451523297. V knize je vylíčen život Nathaniela Bumppa a jeho indiánského přítele a náčelníka kmene Mohykánů Čingačgúka.

se vyučovat řemeslům nebo později následoval odchod na vojnu. Jejich čas hraní si na indiány zanikl stejně jako některé indiánské kmeny. Zanedlouho se kluci přestali vídat, někteří se odstěhovali z rodné vesnice, usadili se a založili rodiny. Teď, když už jsou to staří dědečkové, rádi se sejdou a povídají si o tom, jaké to bylo, když je ještě nebolela záda. Všechny vzpomínky, včetně knih, má dědeček pečlivě schované v obývacím pokoji.

8. Můj citový vztah k tomuto tématu

V této části mé závěrečné práce se vám budu snažit co nejpřesněji popsat příběhy z mého dětství, tak jak si je pamatuji.

Když mi bylo kolem pěti až šesti let, tak jsem často trávil čas se svým bratrem, sestřenicí a bratrancem, kteří jsou dvojčata. Sestřenice s bratrancem ještě tehdy bydleli blíž k naší vesnici a často jezdili za babičkou a dědou na prázdniny. V domě s babičkou a dědou bydlím i já, máma, táta a bratr. Vždy když k nám dvojčata v létě přijela, tak jsme si na zahradě postavili stany a hráli si na indiány. Můj děda, šikovný truhlář, nám ze dřeva vyrobil všelijaké zbraně, se kterými jsme si hráli. Našlo se mezi nimi i pár luků s šípy, oštěpy, dřevěné pistole a také nožíky. Vše bylo samozřejmě udělané tak, abychom si neublížili. Babička s pomocí mojí mámy nám ušila indiánské oblečky a také čelenky s pírky. Dědeček i babička se k vykonávání své práce inspirovali filmy od Karla Maye, Vinnetouem. Tyhle filmy jsme také často za deštivých prázdnin s nadšením pozorovali pořád dokola a stavěli si u nich velké bunkry z dek a polštářů. V těchto bunkrech jsme pak po zbytek pobytu dvojčat u nás přespávali. Takhle to probíhalo ještě pár let, než jsme všichni vyrostli z dětí v teenagery. Mezitím jsme si nehráli jen na indiány, velice nás zaujaly trilogie filmů *Letopisy Narnie*, *Hobbit* nebo *Pán prstenů*.

Minulé léto, stejně jako všechna předchozí, se u nás na Těchově konala akce s názvem „Rozloučení s létem“. Tato akce se každoročně pořádá poslední víkend v srpnu. Loňské téma bylo „Western“ a jak můžete vidět níže na obrázku, všichni pořadatelé to vzali vážně. Bylo nás tam spousta kovbojů a kovbojek, ale také indiánka a kankánové tanečnice. Nemile nás ale překvapilo, že bylo více dospělých oblečených do kostýmů nežli dětí. Jako každý rok byly pro mladší návštěvníky připraveny různé hry a soutěže, například rýžování zlata, soutěž v malování obrázků nebo tetovací stánek. Pro starší návštěvníky byla nachystaná soutěž

házením lasa na umělou krávu. V pozdní odpoledne se losovala tombola plná krásných cen. Poté se všichni rozešli domů a my jsme to tam mohli uklidit.

Obrázek 6 – Dětský den na Těchově 2020

9. Závěr

Často se zapomíná na původní obyvatelé Ameriky, a tak doufám, že jsem vám svojí závěrečnou práci trochu osvěžila paměť. Jsem ráda, že i já jsem si osvěžila paměť svými vzpomínkami na moje dětství a zároveň jsem tuto práci obohatila zajímavými fakty. Moje práce mě hodně bavila, hlavně protože k tomuto tématu mám citový vztah. Ještě jednou bych chtěla poděkovat svému dědečkovi za poskytnutí informací a své rodině za podporu.

10. Zdroje

Knižní zdroje:

WINSTON, Robert. *Člověk*. Velká Británie: Dorling Kindersley Limited, 2004, ISBN 8024214555.

STINGL, Miroslav. *Války rudého muže*. Praha: Mladá fronta, 1996, ISBN 9788020602268.

AUTOR NEUVEDEN, Autor neuveden. *Indiánské příběhy*. Praha: Knižní klub, 2004, ISBN 9788024211190.

COOPER, James Fenimore. *Poslední Mohykán*. USA: Knižní klub, 1962, ISBN 9780451523297.

CD zdroje:

Zfilmovaná kolekce Karla Maye „Vinnetou“ Filmhouse 1962 (první díl) – 1968 (poslední díl)

Zdroje obrázků:

Obrázek 1: AUTOR NEUVEDEN, Autor Neuveden. *8kavalerie.cz* [online]. [cit. 14.5.2021]. Dostupný na WWW: http://www.8kavalerie.cz/APACOVE-----_.html?fotka=29

Obrázek 2: DAGOMIR, Dagomir. *postavy.cz* [online]. [cit. 14.5.2021]. Dostupný na WWW: <https://www.postavy.cz/cervený-buvol/>

Obrázek 3: AUTOR NEUVEDEN, Autor Neuveden. *Wikipedia.cz* [online]. [cit. 14.5.2021]. Dostupný na WWW: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Makahov%C3%A9>

Obrázek 4: AUTOR NEUVEDEN, Autor Neuveden. *Wikipedia.cz* [online]. [cit. 14.5.2021]. Dostupný na WWW: https://cs.wikipedia.org/wiki/P%C5%AFvodn%C3%AD_obyvatel%C3%A9_Kanady

Obrázek 5: AUTOR NEUVEDEN, Autor Neuveden. *Wikipedia.cz* [online]. [cit. 14.5.2021]. Dostupný na WWW: <https://www.csfd.cz/film/33363-vinnetou-rudy-gentleman/prehled/>

Obrázek 6: vlastní foto

Internetové zdroje:

AUTOR NEUVEDEN, Autor Neuveden. *Jak bydlel Vinnetou a jeho rudí bratři. Realita se od filmu liší* [online]. [cit. 14.5.2021]. Dostupný na WWW: https://www.idnes.cz/bydleni/stavba/indianska-obydli-jak-bydlel-vinnetou.A170216_142502_stavba_rez/diskuse

AUTOR NEUVEDEN, Autor Neuveden. *Historie světa* [online]. [cit. 14.5.2021]. Dostupný na WWW: <https://www.facebook.com/1362390883879220/posts/1563661883752118/>

AUTOR NEUVEDEN, Autor Neuveden. *Význam Indián* [online]. [cit. 14.5.2021]. Dostupný na WWW: <https://www.vyznam-slova.com/Indi%C3%A1n>